

СІКОРСЬКА І. М.

Сікорська Ірина Михайлівна, кандидатка мистецтвознавства, старша наукова співробітниця відділу музикознавства та етномузикології Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАН України (Київ, Україна).

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3485-9206>

**ВНЕСОК КІРИ ШАМАЄВОЇ У ВИВЧЕННЯ МУЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ ЄЛИСАВЕТГРАДА (КРОПИВНИЦЬКОГО)**

Розглянуто віхи біографії, знакові моменти життєпису, оточення, музикознавчі статті й розвідки К. Шамаєвої, присвячені діячам кінця XIX – початку XX століття, чий імена пов'язані з музичною культурою Єлисаветграда (тепер Кропивницького): К. Шимановського, Г. Нейгауза та родини Блюменфельдів. З'ясовано, що до творчості К. Шимановського К. Шамаєва зверталася лише раз: 7 квітня 1962 року в камерному концерті у Великому залі Київської консерваторії в рамках конференції до 25-річчя від дня смерті виконала його Вісім етюдів, ор. 38. Натомість тема «Генріх Нейгауз у Києві» проходить через увесь музикознавчий доробок К. Шамаєвої. Вона чула про нього від своєї подруги Ірини Іванової (та з дитинства дружила з С. Ріхтером, у 1950-му році познайомила з ним Кіру) та її чоловіка Льва Наумова (вони навчалися у Г. Нейгауза). Згодом К. Шамаєва познайомила з Г. Нейгаузом, відвідувала його концерти й відкриті уроки.

О. Холодна підказала К. Шамаєвій напрямок дослідження, що вилилося в цілий ряд статей і переросло в кандидатську дисертацію («Концертне життя Києва 1919–1932 рр.»). Зауважено, що із зазначеною темою тісно переплетені теми «Фелікс Блюменфельд у Києві», «Станіслав Блюменфельд та його школа», «Родина Блюменфельдів». Окремо відзначено багату джерельну базу: дослідження К. Шамаєвої ґрунтуються на системному вивченні київської преси, архівних фондів, спогадів сучасників. Результати опубліковано в українських, російських, німецьких і польських збірниках. Доведено, що проаналізовані статті К. Шамаєвої, присвячені особистостям Г. Нейгауза та родини Блюменфельдів, стали цінним внеском в українську музичну регіоналістику й біографістику. Їхнє вивчення послужить зміцненню міжкультурних взаємин і стане цінним внеском в українську енциклопедистику.

Ключові слова: науково-творчий доробок К. Шамаєвої, Єлисаветград, музична культура, дружба з І. Івановою-Наумовою, знайомство з С. Ріхтером, творчо-педагогічна діяльність у Києві Г. Нейгауза, Блюменфельдів, О. Холодної.

Постановка проблеми. Доктор мистецтвознавства, професор Кіра Іванівна Шамаєва належить до видатних, навіть унікальних постатей української музичної культури. Ось уже понад 60 років триває її подвижницьке самовіддане служіння Музиці на ниві українського фортепіанного виконавства, музикознавства та педагогіки. Чимала кількість учнів, величезний репертуар, незліченне число власних статей, що містять справжні відкриття. А ще Кіра Іванівна – продовжувачка традиції. Сполучна ланка між славним минулим і сьогоденням. Вона була безпосередньою учасницею чи свідком ряду знакових подій, особисто знала багатьох діячів, володіє

© І. М. Сікорська, 2023.

DOI: 10.31318/0130-5298.2023.49.298973

безмірним обсягом знань, що його рідко зустрінеш у наших сучасників (у такі поважні роки!)... Знаменно, що добрі слова й високі оцінки вона має змогу почути особисто.

Єлисаветград кінця XIX – початку XX століття перебував у центрі України не лише географічно. Завдяки проживанню в місті кількох музично обдарованих споріднених між собою сімей, він став визначним на півдні тодішньої Російської імперії мистецьким осередком, перебував на перехресті різних культур. Тож вивчення історіографічного внеску К. Шамаєвої щодо названої тематики є актуальним не лише з погляду української музичної регіоналістики й біографістики (в яких вона – знаний фахівець і беззаперечний авторитет), а й вітчизняної енциклопедистики (як відомо, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського Національної академії наук України, який я маю честь представляти, завершує багатотомний корпус «Української музичної енциклопедії», тож сторінки науково-творчого доробку Кіри Іванівни цікавлять мене ще й у зв'язку з обов'язками відповідального редактора літери «Ш»).

Аналіз останніх досліджень. Допоміжним матеріалом при написанні цієї статті та її підґрунтям стала колективна монографія «Шимановські, Блюменфельди, Нейгаузи: музичні родини на перехресті культур»,¹ а також один з її додатків – зведена Бібліографія (мені випала честь бути співредакторкою цього видання)². У вступному розділі зазначеної праці (Від редактора-упорядника)³ та окремих статтях високо оцінюється роль К. Шамаєвої у дослідженні заявленої теми й не раз цитуються її праці⁴. Уперше опубліковані біографічні відомості про К. Шамаєву містить стаття Т. Омельченко «Берегиня історії української музичної культури» в інтернет-журналі «Музика»⁵. Використано також матеріали інтерв'ю з К. Шамаєвою і рефлексії від особистого спілкування з героїнею авторки статті.

Отже, **мета розвідки** – дослідити науково-творчий внесок К. Шамаєвої у вивчення творчої діяльності видатних музикантів, пов'язаних з Єлисаветградом (Кіровоградом/Кропивницьким): К. Шимановського, Г. Нейгауза та родини Блюменфельдів, їхнього контекстного поля. Для її реалізації мусимо розв'язати низку **завдань**, а саме: дослідити віхи життєпису К. Шамаєвої та її оточення, пов'язані із заявленою темою, виявити й систематизувати статті К. Шамаєвої, присвячені музичним родинам Шимановських – Блюменфельдів – Нейгаузів за проблематикою, виокремити й підкреслити найголовніші ідеї та висновки, простежити резонанс цих праць у подальших дослідженнях та їхні можливі перспективи.

Виклад основного матеріалу. Вітаючи вельмишановну Кіру Іванівну з поважним ювілеєм, звернімо увагу на ще одну знаменну дату: упродовж 6–10 квітня 1962 року (тобто понад 60 років тому!) в Київській консерваторії відбулася студентська наукова конференція, присвячена 25-річчю від дня смерті класика польської музики XX століття, уродженця Єлисаветграда Кароля Шимановського. Це був перший публічний масштабний захід після довгих років забуття композитора, зняття табу і фактична реабілітація його імені й творчого доробку. Цю конференцію з повним правом можна вважати започаткуванням системної наукової «шимановськіани» в Україні. Головував на засіданні Борис Лятошинський, у ньому також брав участь Ігор Блажков (саме після цієї конференції він вирушив на Черкащину до рідної К. Шимановському Тимошівки й записував спогади його колишніх односельців), а

¹ Шимановські, Блюменфельди, Нейгаузи: музичні родини на перехресті культур: колективна монографія / ред.-упоряд. О. І. Полячок. Кропивницький: Лисенко В. Ф., 2019. 664 с.: іл.

² Там само. С. 555–632.

³ Там само. С. 8.

⁴ Там само. Іменний покажчик. С. 646.

⁵ Омельченко Т. Берегиня історії української музичної культури (до ювілею Кіри Шамаєвої) // Український інтернет-журнал «Музика». 1922. 11 липня. [Електронний ресурс]. URL: <http://mus.art.co.ua/berehynia-istorii-ukrainskoi-muzychnoi-kultury-do-iuvileiu-kiry-shamaievoi/> (дата звернення 30.10.2022).

також Ванда Міхалевська (тодішній генеральний консул Польської Народної Республіки в Києві). Таким чином, конференція мала офіційний статус і вийшла за межі суто «внутрішнього консерваторського» заходу.

На той час Кіра Іванівна уже два роки працювала на кафедрі загального фортепіано й радо відгукнулася на пропозицію оргкомітету конференції підготувати до цієї події Вісім етюдів, оп. 39 К. Шимановського. «Раніше я всі твори, обрані для виконання, – згадує Кіра Іванівна, – показувала Оксані Григорівні¹, – а цей цикл вивчила самостійно. Думаю, це був найвдаліший у моєму житті публічний виступ»². Сьомого квітня К. Шамаєва взяла участь у камерному концерті у Великому залі консерваторії. У ньому також виступили Л. Божко, О. Вітовський, Р. Голубєва, Л. Левіна, Н. Малієнко, В. Міксон, Н. Мінчин, В. Морозов, В. Непопалов, М. Стецюк, В. Титков, С. Федосова, Т. Яковенко. В. Міхалевська виголосила вступне слово³. За спогадами учасників, зал був переповнений, програма мала величезний успіх. Так розпочався виконавсько-науково-педагогічний дискурс «Кіра Шамаєва й музичні діячі Єлисаветграда».

Вочевидь до зазначеної теми Кіра Іванівна вперше звернулася понад 60 років тому й відтоді увесь час так чи інакше була пов'язана з тематикою «Нейгаузи – Блюменфельди». Але пріоритет, звісно, завжди належав Генріху Нейгаузу. Для пояснення такого феномена слід звернути увагу на найближче оточення К. Шамаєвої (до речі, саме цьому «контекстному полю» вона завжди приділяла величезну увагу в наукових розвідках, усвідомлюючи, що саме там слід шукати причинно-наслідкові зв'язки й пояснення вчинків, характеристик тощо її «героїв»). Так, перш ніж Кіра – студентка першого курсу фортепіанного факультету Київської консерваторії – почула Г. Нейгауза «наживо» на концерті в Колонному залі тодішньої Республіканської філармонії (від 1994 року – Національної філармонії України, про що докладніше йтиметься трохи згодом), вона «заочно» його дуже добре знала. Не раз чула про магнетичну силу цієї особистості, унікальний піанізм, педагогічні принципи, людські риси тощо. «Джерелом» цих знань були учні Г. Нейгауза: спочатку близька подруга К. Шамаєвої Ірина Іванова-Наумова (як писав про неї також народжений у Житомирі – як І. Іванова й К. Шамаєва – Святослав Ріхтер: «... жила з мамою на узвозі в якійсь хибарці.., де нас годували»⁴.., тої самої дівчинки, що «проводила з нами літо на Врангелівці під Житомиром»⁵), а згодом і її чоловік Лев Наумов (обидвоє по закінченні навчання в класі Генріха Густавовича в Московській консерваторії та аспірантурі стали його асистентами).

Через усе життя Ірина Іванівна пронесла дитячу дружбу з С. Ріхтером (утім, як і останній: «Друзям дитинства та юності С. Ріхтер зберігав вірність упродовж усього життя, довіряв, справно відповідав на листи, а якщо хтось із них опинявся в Москві, то й бачився з ними», – підкреслювала одна з його біографів Лідія Гінзбург⁶). Відомості про присутність Наумових на багатьох зібраннях, «Грудневих зустрічах», домашніх вечорах, що їх організовував С. Ріхтер, містять його щоденники, зокрема й запис від 29 квітня 1980-го з нагоди 108-ї річниці від дня народження Теофіла

¹ Холодна Оксана Григорівна (1915–1984).

² Інтерв'ю авторки статті з К. Шамаєвою від 11 січня 2022 року.

³ Відомості взято з програмки концерту, люб'язно наданої К. Шамаєвою.

⁴ Ріхтер С. Воспоминания о детстве. Гл. 5 // Гинзбург Л. Записные книжки. Воспоминания. Эссе (Санкт-Петербург: Искусство, 2002). [Електронний ресурс]. URL: <http://www.sviatoslavrichter.ru/books/Chemberdzhii%200%20Richtere%20slovami/05.php> (дата звернення: 28.11.2022).

⁵ Монсенжон Б. Ріхтер. Диалоги. Дневники. Москва: Классика-XXI, 2002. С. 229.

⁶ Гинзбург Л. Записные книжки. Воспоминания. Эссе [Електронний ресурс]. URL: <http://www.sviatoslavrichter.ru/books/Chemberdzhii%200%20Richtere%20slovami/05.php> (дата звернення: 28.11.2022).

Даниловича Ріхтера (з підкресленням у коментарях, що Іра була з-поміж дуже небагатьох, хто знав його батьків)¹.

Для кращого розуміння ступеня їхньої близькості варто навести кілька фрагментів спогадів і самої І. Наумової². Згідно з ними, влітку 1946 р(де їй, після прослуховування, запропонували вступити на третій курс консерваторії) до Москви на навчання⁴. Там вона вступила до музичного («Мерзляковського» училища) й вирішила порадитись із С. Ріхтером: у кого найкраще вчитися зі спеціальності. «Приходжу на вулицю Чкалова (у мене була адреса Нейгауза). Мені відкриває Милица Сергіївна... – "Добрий день! Мені потрібен Святослав Теофілович Ріхтер." – "Ох, він поїхав із молодією професоркою кататися по Волзі," – відповідає вона таким світським тоном. Я відчуваю: щось не те, й кажу: "Справа в тому, що я з Житомира." – "То, може, Ви Іра Іванова?" – "Так." – "Ірочка, заходьте, заходьте! Він приїде завтра..." Я прийшла наступного дня й Ріхтер при мені запитав у Генріха Густавовича, в кого мені навчатися...»⁵.

Відтак вона стала студенткою класу Володимира Белова – учня Фелікса Блюменфельда, й рік провчилася у нього. Але мрія навчатись у Нейгауза взяла гору. «Пішла до консерваторії, бачу, спускається сходами Г. Г. Нейгауз. Я кажу: – Добрий день, я хотіла б у Вас навчатися! – Що Ви кажете! – відповідає Г. Г. – Ви що, хочете мені пограти?... – А я три дні не займалася. Та треба грати. Сідаю і граю йому Хроматичний етюд Ліста, мі-мінорну хоральну Прелюдію Баха–Бузони, Токату Прокоф'єва та сі-бемоль-мінорну сонату Глазунова... Він запитує: – Ви що, не розумієтеся з Беловим? – Ні, я його обожаю. – Тоді чому ж Ви хочете від нього піти? – Тому, що сенсом мого життя було навчатись у Вас...» Він дозволив написати заяву... і підписав: «Не заперечую прийняти до мене в клас»⁶.

Якось улітку 1950 року, коли Кіра Шамаєва була ще студенткою Житомирського музичного училища, Іра Іванова постукала їй у вікно й запросила: «...тут Ріхтер приїхав, хочеш піти з нами на прогулянку? ... – А я тоді ще, напевно, й не знала толком, хто такий Ріхтер, якраз Іра нас познайомила, – згадувала Кіра Іванівна»⁷. Той епізод (про «жаб'ячий хор», і як сприйняв його Ріхтер, одразу придумавши «казку про жабку та її сім'ю») докладно описано в біографічній статті про К. Шамаєву⁸. На згадку про ту «вікопомну» для Кіри Іванівни подію залишилася зворушлива світлина. Наступного дня, як згадує Кіра Іванівна, вони з квітами випроводжали Ріхтера на автовокзал. Таких зустрічей було ще кілька. С. Ріхтер водив їх по своїх родичах, вони гуляли околицями Житомира, полями, він багато розказував. Пізніше вони знову влітку

¹ Монсенжон Б. Рихтер. Диалоги. Дневники. Москва: Классика_XXI, 2002. С. 229.

² Наумова И. Из воспоминаний [Електронний ресурс]. URL: <https://berkovich-zametki.com/Nomer40/Naumova1.htm> (дата звернення: 28.11.2022).

³ Омельченко Т. Берегиня історії української музичної культури (до ювілею Кіри Шамаєвої) // Український інтернет-журнал «Музика». 1922. 11 липня. [Електронний ресурс]. URL: <http://mus.art.co.ua/berehynia-istorii-ukrainskoi-muzychnoi-kultury-do-iuvileiu-kiry-shamaievoi/> (дата звернення: 22.10.2022).

⁴ Зайве нагадувати, що найздібніші учні завжди прагнули отримувати освіту в столиці, де були кращі можливості та відкривалися незрівнянні перспективи. Відтак більшість «вчорашніх провінціалів» по закінченні навчання додому поверталася лише у відпустку.

⁵ Наумова И. Из воспоминаний [Електронний ресурс]. URL: <https://berkovich-zametki.com/Nomer40/Naumova1.htm> (дата звернення: 28.11.2022).

⁶ Там само.

⁷ Інтерв'ю з К. Шамаєвою.

⁸ Омельченко Т. Берегиня історії української музичної культури (до ювілею Кіри Шамаєвої) // Український інтернет-журнал «Музика». 1922. 11 липня. [Електронний ресурс]. URL: <http://mus.art.co.ua/berehynia-istorii-ukrainskoi-muzychnoi-kultury-do-iuvileiu-kiry-shamaievoi/> (дата звернення: 22.10.2022).

гуляли й багато спілкувалися втрюх – тільки тепер уже зі Львом Наумовим – Іриним чоловіком.

А через кілька років Кіра Іванівна побачила, як він увійшов до залу «старих німців» Пушкінського музею¹ в Москві. «Я закам'яніла, – коментує Кіра Іванівна, – й тихенько вийшла. Підійти до нього не насмілилася»². Цей епізод характеризує її як винятково тактовну й делікатну людину.

1951–1952-й навчальний рік Кіра Шамаєва розпочала вже студенткою фортепіанного факультету Київської консерваторії у класі професора Євгена Сливака. Відтоді ж його асистенткою стала випускниця класу Г. Нейгауза, згадувана раніше Оксана Холодна. «Київському періоду життя О. Г. Холодної, – читаємо у К. Шамаєвої, – передувало вісім років безпосереднього спілкування з Г. Г. Нейгаузом. Під його керівництвом вона навчалася в аспірантурі Московської консерваторії і постійно засвоювала художній досвід учителя в класі під час занять»³. Саме О. Холодна здебільшого займалася з Кірою спеціальністю, увійшла з нею в ідеальний педагогічний і суто людський контакт. Через неї у К. Шамаєвої також виникла безпосередня (й опосередкована) «ілюзія безпосереднього спілкування з Г. Нейгаузом – великим музикантом і педагогом»⁴.

У грудні 1951 р. Генріх Густавович із сином виступали в Колонному залі Республіканської філармонії. Г. Нейгауз виконав Концерт Ф. Шопена, Станіслав Генріхович – Концерт Ф. Ліста, а разом – Подвійний концерт В. А. Моцарта⁵. Під враженням від концерту К. Шамаєва наступного ранку подзвонила О. Холодній і у відповідь почула: «Приходьте до мене!» Виявляється, Генріх Густавович мав прийти до неї на обід! «За столом нас було троє, але я боялася навіть підняти очі. Раптом Оксана Григорівна каже: “Ось ця дівчина всю ніч не спала після Вашого концерту”. Г. Нейгауз у відповідь: “Ну, звичайно, коли грав Стасік⁶” А я замахала руками: “Ні! Це після Вашої гри!!!” Після того я слухала Генріха Густавовича на концертах і відкритих уроках. А Оксана Григорівна (“Свята людина! В неї все від Генріха Густавовича!” – перериває сама себе Кіра Іванівна⁷) якось сказала: “А Ви знаєте, що Г. Нейгауз працював у Києві?” – З того все й почалося»⁸.

Спочатку Кіра Іванівна пішла в газетний відділ Наукової бібліотеки ім. В. Вернадського, заглибилась у повідомлення київської преси. Згодом поле її зацікавлень поширилося на архівні фонди. «Люблю я бібліотеки, – зізнається вона, – й архіви також люблю, зокрема у Лаврському провела майже півтора року»⁹. Поступово накопичувався фактаж, матеріал «приріс» концертним життям Києва й околиць, вималювалася тема дисертації. Так, у 1964 році було опубліковано перший нарис «Концертна діяльність піаністів у Києві в двадцяті роки ХХ сторіччя»¹⁰. У значному списку цитованої літератури були монографії, наукові статті, спогади, матеріали преси та архівних фондів.

¹ Державний музей образотворчого мистецтва імені О. С. Пушкіна в Москві.

² Інтерв'ю з К. Шамаєвою.

³ Шамаєва К. Холодна Оксана Григорівна // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Київ: НМАУ, 2003. Вип. 30: Зі спадщини майстрів. Кн. 1. С. 282.

⁴ Там само.

⁵ Беляєва М. В., Якименко Н. Д., Муха А. І. Концертне життя // Історія української музики: в 6 т. Т. 5. Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2004. С. 408.

⁶ Так домашні й друзі називали С. Г. Нейгауза.

⁷ Інтерв'ю з К. Шамаєвою.

⁸ Там само.

⁹ Там само.

¹⁰ Шамаєва К. Концертна діяльність піаністів у Києві в двадцяті роки ХХ сторіччя // Науково-методичні записки Київської державної консерваторії. Т. II. Вип. 2: Питання фортепіанної музики. Київ, 1964. С. 32–57.

Дослідження особистості й виконавської творчості Нейгауза у Києві червоною ниткою проходить через увесь музикознавчий шлях Кіри Іванівни. Перший його приїзд до Києва, знайомство з Б. Яворським, київське коло однодумців, адреси виступів, репертуар, педагогічні будні та учні – саме ці аспекти вивчала К. Шамаєва, скрупульозно вишукуючи деталі, що, немов пазл, склалися в барвисту хроніку перебування Г. Нейгауза в місті: від першого концерту 1918 року в Музичному магазині¹ – до останньої участі в засіданні Художньої ради Консерваторії 5 червня 1922 року.

«Усесвітньо відома нейгаузівська школа піаністичного мистецтва закладалася в Київській консерваторії», – слушно робить висновок К. Шамаєва та підтверджує це переліком промовистих імен: «Серед багатьох київських вихованців Г. Нейгауза – Н. Перельман, Т. Гутман, В. Разумовська, А. Логовинський»². Найголовніша ідея – «...в Київській консерваторії Г. Нейгауз набув досвіду організаторської, керівної роботи, долання конфліктних ситуацій. Цей досвід стане у нагоді йому як завідувачу кафедри і директору Московської консерваторії»³. Кіра Іванівна досліджувала також відкриті «уроки музики, уроки виховання музиканта-людини, музиканта-митця», що їх Г. Нейгауз проводив зі студентами Київської консерваторії⁴.

Нагодився К. Шамаєвій і педагогічний досвід О. Холодної, яка свого часу старанно записувала уроки Г. Нейгауза, а потім запроваджувала їх у заняттях уже з власними учнями. При згадці про Вчителя обличчя й тон розповіді Кіри Іванівни сповнюється великою ніжністю. Вона з винятковим пієтетом переповідає, що Нейгауз для О. Холодної фактично був уособленням ідеалу всіх людських і професійних чеснот: митця, музиканта, піаніста, педагога... Традицію «почутого, пережитого, сприйнятого в нейгаузівському класі», Оксана Григорівна щедро ділилася з колегами й учнями. Терпляче й вимогливо працювала над «пошуками музичної суті твору», до досягнення «виконавського ідеалу»⁵.

Результати дослідження «нейгаузіани» К. Шамаєвої, що тривало понад чотири десятиліття, було опубліковано в низці статей, присвячених: а) безпосередньо особистості Генріха Густавовича (різними мовами⁶); б) концертному життю Києва 1920–1930-х років в українських, російських, польських і німецьких джерелах.

Паралельно з «нейгаузівською» тривало дослідження К. Шамаєвою діяльності в Києві Фелікса Блюменфельда. Як відомо, їх єднали не лише родинні стосунки (останній був рідним дядьком Г. Нейгауза по материнській лінії), а й творчо-педагогічні уподобання. Тому ці «лінії» часто перепліталися, доповнювали одна одну. Так, саме на запрошення Ф. Блюменфельда – ректора Київської консерваторії – Г. Нейгауз приїхав до Києва. Нерідко вони тут грали дуетом. Обидва ж через кілька років залишили Київ заради Московської консерваторії. Тому в статтях К. Шамаєвої про концертне життя Києва та Київську консерваторію досліджуваного нею періоду 1920–1930-х років йшлося про обох видатних діячів⁷. Але існували й

¹ Шамаєва К. Генріх Густавович Нейгауз і Київська консерваторія // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2013. № 2. С. 136.

² Там само. С. 139.

³ Там само.

⁴ Там само. С. 141.

⁵ Шамаєва К. Холодна Оксана Григорівна // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 30: Зі спадщини майстрів. Кн. 1. Київ, 2003. С. 282.

⁶ Зокрема, німецькою: Shamayeva K. Heinrich Neuhaus in Kiew // Heinrich Neuhaus (1888–1964) zum 110 Geburtstag. Konferenzbericht (Köln, 23–26 Oktober, 1998). Schriften im Auftrag des Instituts für Deutsche Musikkultur im Ostlichen Europa. E. U. (IME). Bonn, 1998. Bd. III. S. 81–94.

⁷ Шамаєва К. З життя Київської консерваторії (1921 рік) // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 55: Маловідомі та забуті сторінки музичної історії України. Київ, 2006. С. 204–213; Шамаєва К. Київська консерваторія 1922 року // Науковий вісник НМАУ

«персоніфіковані» публікації як безпосередньо про Фелікса Михайловича¹, так і про всю родину². Було виструнчено хронологію концертних виступів Ф. Блюменфельда, впорядковано репертуар, проакцентовано його участь у концерті пам'яті М. Лисенка з виконанням «Фантазії на українські теми» та написання «проукраїнських» Десяти обробок українських народних пісень з голосу Лесі Українки³. Приділила Кіра Іванівна увагу й педагогічній діяльності Ф. Блюменфельда, сформулювавши її основні засади, назвавши його учнів – Г. Таранова, М. Канерштейна, В. Стешенко та ін. У київському архіві К. Шамаєвій вдалося віднайти унікальний документ стосовно Михайла Блюменфельда – батька братів Фелікса, Станіслава та Сігізмунда та дідуся Г. Нейгауза: довідку про дозвіл на приватну учительську практику⁴. Саме з її публікації широкий загал уперше дізнався про дату й місце народження патріарха численної родини (7 листопада 1823 року в селі Ставищах Таращанського повіту Київської губернії), його австрійське підданство, хрещення у римо-католицькому храмі, його знання мов – російської і французької, іспит екстерном у Київській губернській гімназії⁵.

Досліджуючи газетні фонди, К. Шамаєва натрапила на оголошення про набір до Музичної школи Станіслава Блюменфельда. Хоча це прізвище було їй добре відоме, про існування його приватної школи в Києві вона дізналася вперше. Після тривалих пошуків по крихтах вдалося реконструювати життєвий і творчий шлях Ст. Блюменфельда (піаніста, композитора, диригента, громадського діяча), дослідити дружні стосунки з М. Лисенком, встановити регламент, викладацький склад школи та її значення для музичної освіти в Києві. Так, зокрема, дуже важливими є відомості про те, що в школі вперше було відкрито драматичний і оперний класи, існував єдиний у таких закладах хорівий клас (що його відвідував О. Кошиць, який за це отримував безкоштовні уроки з гармонії). Із часом зібраний матеріал оформився у статті про Станіслава Блюменфельда⁶. А після публікацій Кіри Іванівни стало зрозумілішим прагнення М. Лисенка відкрити власну школу та заснувати її саме як музично-драматичну.

Поступово в географічний ареал науково-педагогічних інтересів К. Шамаєвої було включено Житомир і тодішній Кіровоград (колишній Єлисаветград, а нині Кропивницький), куди вона приїздила на конференції, фестивалі, Міжнародний конкурс піаністів «Нейгаузівські зустрічі» тощо. Тут Кіра Іванівна фігурувала в 3-х іпостасях: як музикознавиця-авторка статей і розвідок, як досвідчена піаністка-педагогиня і як блискучка оповідачка, безпосередня учасниця багатьох пам'ятних подій.

ім. П. І. Чайковського. Вип. 67: Музична культура України 20–30-х років ХХ століття: тенденції і напрямки. Київ, 2008. С. 92–113.

¹ Шамаєва К. Фелікс Блюменфельд у Києві // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського: До 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського. Київ, 2013. № 4. С. 78–85.

² Шамаєва К. Родина Блюменфельдів в Україні // Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство. Вип. II (3). Київ: Міленіум, 2014. С. 276–283.

³ Шамаєва К. Фелікс Блюменфельд у Києві // Шимановські, Блюменфельди, Нейгаузи: музичні родини на перехресті культур: колективна монографія / ред.-упоряд. О. Полячок. Кропивницький: Лисенко В. Ф., 2019. С. 219.

⁴ ЦДІАК України. Ф. 442. Оп. 36. Спр. 1699. Арк. 310.

⁵ Шамаєва К. Родина Блюменфельдів в Україні // Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство. Вип. II (3). Київ: Міленіум, 2014. С. 276.

⁶ Shamayeva K. Heinrich Neuhaus in der Ukraine. Der Musiker und Pedagoge Stanislaw Blumenfeld // Heinrich Neuhaus (1888–1964) zum 110. Geburtsjahr. Konferenzbericht (Köln, 23–26 Oktober, 1998). Schriften im Auftrag des Instituts für Deutsche Musikkultur im Ostlichen Europa E. U. (IME). Bonn, 1998. Bd. III. S. 53–54; Шамаєва К. Музыкант-просветитель Станислав Блюменфельд // Дослідження. Досвід. Спогади: зб. наукових і науково-методичних праць професорсько-викладацького колективу школи та академії / КССМШ ім. М. В. Лисенка при НМАУ ім. П. І. Чайковського / ред.-упоряд. В. П. Шерстюк. Вип. 1. Київ: Пошук.-вид. аг-во «Книга пам'яті», 1999. С. 133–137.

Документи (й особисті спогади) зафіксували перший приїзд К. Шамаєвої на святкування 20-річчя Народного меморіального музею Г. Нейгауза (в рамках Восьмого фестивалю «Нейгаузівські зустрічі», 4–7 квітня 2001 року) у складі делегації київських піаністів на чолі зі Всеволодом Воробйовим.

Головним організатором нейгаузівських фестивалів-конкурсів було Музичне училище (тепер Музичний фаховий коледж). Водночас Музична школа ім. Г. Г. Нейгауза і Музей при школі проводили інші акції, присвячені Генріху Нейгаузу: творчі зустрічі з авторитетними музикантами (Б. Архимович, Вс. Воробйов, Ю. Дикий, Й. Ермін, В. Козлов, М. Крушельницька, А. Лисенко, К. Шамаєва та ін.).

У 2013 році К. Шамаєва приїздила до Кіровограда на міжнародні конференції, присвячені ювілеям видатних музикантів: «Блюменфельди: родина на перехресті культур» і «Г. Г. Нейгауз у контексті світового виконавського мистецтва» (організатор – директор Кропивницького музею музичної культури імені К. Шимановського Олександр Полячок). І на кожній із них дослідниця виступала з відповідною доповіддю: «Станіслав Блюменфельд – засновник і керівник музичної школи (училища) в Києві (1892–1898)»; «Київські роки Фелікса Блюменфельда» та «Генріх Густавович Нейгауз і Київська консерваторія».

«Вінцем» елісаветградської тематики К. Шамаєвої стало включення раніше опублікованих її статей у фундаментальну колективну монографію «Шимановські, Блюменфельди, Нейгаузи: музичні родини на перехресті культур». Зібрані в одному корпусі, в єдиному контекстному полі, вони ніби «заграли» по-новому, набули нових смислів. По презентації книжки в НМАУ, Кіра Іванівна, з властивою їй делікатністю зауважила: «Як відомо, у Києві Генріх Густавович потоваришував із Володимиром Асмусом» («який став другом, супутником усього життя»¹). У статті зазначено, що останній часто виступав із Г. Нейгаузом як лектор і в одному з наведених інтерв'ю розповів, як «у відповідь на “шумок” під час гри піаніста пролунав вигук: “Тихіше! Нейгуз грає!” (і це було дуже комічно, бо так звали якогось політичного діяча зі Сходу»²). Натомість в опублікованій статті це було виправлено»³. Мені нічого не залишалося, як вибачитись за прикрість, тому що саме я під час редагування книжки сприйняла це за звичайний друк.

Висновки. Таким чином, у реферованих статтях чітко вимальовується власний, «шамаєвський» вектор і стиль: усі дослідження «елісаветградських» персоналій (Г. Нейгауза та членів родини Блюменфельдів) було вписано в «київський» контекст. Їхню діяльність розглянуто у зв'язку з «alma mater» К. Шамаєвої – Київською консерваторією. Нею введено в науковий обіг величезний фактологічний масив, заповнено суттєві прогалини музичного життя Києва буремних 1918–1920-х і зовні більш «спокійних», але насправді драматичних, а іноді й трагічних 1930-х років. А завдяки її особистим контактам, комунікативним зв'язкам із Москвою (де згадувані музиканти найбільше реалізувалися⁴), віднайдені документи й матеріали «оживали», наповнювалися «плоттю і кров'ю», легендарні постаті та їхня діяльність ставали ближчими й зрозумілишими широкому загалу. Значну кількість статей К. Шамаєвої присвячено С. Ріхтеру, звучанню польської музики в Києві, польським музикантам – уродженцям Житомира тощо, але їхні дослідження – вже завдання для майбутніх розвідувачів.

Стаття надійшла до редакції 25.11.2022 року

¹ Шамаєва К. Генріх Густавович Нейгауз і Київська консерваторія // Шимановські, Блюменфельди, Нейгаузи: музичні родини на перехресті культур: колективна монографія / ред.-упоряд. О. Полячок. Кропивницький: Лисенко В. Ф., 2019. С. 407.

² Насправді «негус», тобто «цар царів», – титул ефіопських імператорів.

³ Інтерв'ю К. Шамаєвої.

⁴ Звісно, що фігурували вони як «діячі російської культури».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ І ДЖЕРЕЛ

1. Беляєва М. В., Якименко Н. Д., Муха А. І., 2004. Концертне життя. *Історія української музики: в 6 т. Т. 5*. Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, С. 376–417.
2. Гинзбург Л. Записные книжки. Воспоминания. Эссе (Санкт-Петербург: Искусство, 2002). Сайт Святослава Рихтера. URL: <http://www.sviatoslavrichter.ru/books/Chemberdzhii%20O%20Richtere%20slovami/05.php> (дата звернення: 28.11.2022).
3. Монсенжон Б., 2002. *Рихтер. Диалоги. Дневники*. Москва: Классика-XXI, 480 с.
4. Наумова И. Из воспоминаний [Електронний ресурс]. URL: <https://berkovich-zametki.com/Nomer40/Naumova1.htm> (дата звернення: 28.11.2022).
5. Омельченко Т. Берегиня історії української музичної культури (до ювілею Кіри Шамаєвої). Український інтернет-журнал «Музика». 2022. 11 липн., [Електронний ресурс]. URL: <http://mus.art.co.ua/berehynia-istorii-ukrainskoi-muzychnoi-kultury-do-iuvileiu-kiry-shamaievoi> (дата звернення: 22.10.2022).
6. Рихтер С. Вспоминания о детстве. Гл. 5. Гинзбург Л. Записные книжки. Воспоминания. Эссе (Санкт-Петербург: Искусство, 2002). [Електронний ресурс]. URL: <http://www.sviatoslavrichter.ru/books/Chemberdzhii%20O%20Richtere%20slovami/05.php> (дата звернення: 28.11.2022).
7. Шамаєва К., 2013. Генріх Густавович Нейгауз і Київська консерваторія. *Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського*. Київ, № 2. С. 136–143.
8. Шамаєва К., 2019. Генріх Густавович Нейгауз і Київська консерваторія. *Шимановські, Блюменфельди, Нейгаузи: музичні родини на перехресті культур: колективна монографія* / ред.-упоряд. О. Полячок. Кропивницький: Лисенко В. Ф., С. 402–411.
9. Шамаєва К., 1999. Генріх Нейгауз в Києві. *Дослідження. Досвід. Спогади: зб. наукових і науково-методичних праць професорсько-викладацького колективу школи та академії*. КССМШ ім. М. В. Лисенка при НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 1. Київ: Пошук.-вид. аг-во «Книга пам'яті», С. 159–168.
10. Шамаєва К., 2006. З життя Київської консерваторії (1921 рік). *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського*. Вип. 55: Маловідомі та забуті сторінки музичної історії України. Київ, С. 204–213.
11. Шамаєва К., 2008. Київська консерваторія 1922 року. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського*. Вип. 67: Музична культура України 20–30-х років ХХ століття: тенденції і напрямки. Київ, С. 92–113.
12. Шамаєва К., 2019. Київські роки Фелікса Блюменфельда. *Шимановські, Блюменфельди, Нейгаузи: музичні родини на перехресті культур: колективна монографія*. Кропивницький: Лисенко В. Ф., С. 216–222.
13. Шамаєва К., 1964. Концертна діяльність піаністів у Києві в двадцять роки ХХ століття. *Науково-методичні записки Київської державної консерваторії. Т. II. Вип. 2: Питання фортепіанної музики*. Київ, С. 32–57.
14. Шамаєва К., 1999. Музикант-просветитель Станіслав Блюменфельд. *Дослідження. Досвід. Спогади: зб. наукових і науково-методичних праць професорсько-викладацького колективу школи та академії* / КССМШ ім. М. В. Лисенка при НМАУ ім. П. І. Чайковського. 1. Київ: Пошук.-вид. аг-во «Книга пам'яті», С. 133–137.
15. Шамаєва К., 2014. Родина Блюменфельдів в Україні. *Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство*. Вип. II (3). Київ: Міленіум, С. 276–283.
16. Шамаєва К., 2019. Станіслав Блюменфельд – засновник і керівник музичної школи (училища) в Києві (1892–1898). *Шимановські, Блюменфельди, Нейгаузи: музичні родини на перехресті культур: колективна монографія*. Лисенко В. Ф., С. 163–168.
17. Шамаєва К., 2013. Фелікс Блюменфельд у Києві. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського: До 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського*. Київ, № 4. С. 78–85.
18. Шамаєва К., 2003. Холодна Оксана Григорівна. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського*. Вип. 30: Зі спадщини майстрів. Книга перша. Київ, 282 с.
19. Шимановські, Блюменфельди, Нейгаузи: музичні родини на перехресті культур: колективна монографія. Кропивницький: Лисенко В. Ф., 2019. 664 с.
20. Shamayeva K. Henrich Neuhaus in Kiev. Heinrich Neuhaus (1888–1964) zum 110 Geburtstag. Konferenzbericht (Köln 23–26 Oktober 1998). Schriften im Auftrag des Instituts für Deutsche Musikkultur im Ostlichen Europa E. U. (IME). Bonn, 1998. Bd. III. S. 81–94.

21. Shamayeva K. Heinrich Neuhaus in der Ukraine. Der Musiker und Pedagogue Stanislaw Blumenfeld. Heinrich Neuhaus (1888–1964) zum 110 Geburtsjahr. Konferenzbericht (Köln, 23–26 Oktober 1998). Schriften im Auftrag des Instituts für Deutsche Musikkultur im Ostlichen Europa E. U. (IME). Bonn, 1998. Bd. III. S. 53–54.

REFERENCES

1. Belyayeva M., Yakymenko N., Mukha A. (2004). Concert life [Kontsertne zhyttia]. In: *History of Ukrainian music*. V. 5. Kyiv: IMFE. pp. 376–417. [in Ukrainian].
2. Ginzburg L. (2002). Notebooks. Memories. Essay [Zapiskyknizhki. Vospominaniya. Esse] Available at: <http://www.sviatoslavrichter.ru/books/Chemberdzhii%20Richtere%20slovami/05.php>. [in Russian].
3. Monsenzhon B. (2002). Richter. Dialogues. Diaries [Rihter. Dialogi. Dnevnik]. Moscow: Klassika–XXI. 480 p. [in Russian].
4. Naumova I. From memories [Iz vospominanij] [online]. Available at: <https://berkovich-zametki.com/Nomer40/Naumova1.htm>. [in Russian].
5. Omelchenko T. (2022). Guardian of the history of Ukrainian musical culture (to the anniversary of Kira Shamaiyeva) [Berehynia istorii ukrainskoi muzychnoi kultury (do yuvileiu Kiry Shamaievoi)]. *Music [Muzyka]*. 11 July. [online]. Available at: <http://mus.art.co.ua/berehynia-istorii-ukrainskoi-muzychnoi-kultury-do-yuvileiu-kiry-shamaievoi>. [in Ukrainian].
6. Richter S. Memories of childhood [Vospominaniya o detstve]. Ch. 5. Ginzburg L. (2002). Notebooks. Memories. Essay (St.-Petersburg: Iskusstvo). www.sviatoslavrichter.ru/books/Chemberdzhii%20Richtere%20slovami/05.php. Available at: <http://www.sviatoslavrichter.ru/books/Chemberdzhii%20Richtere%20slovami/05.php>. [in Russian].
7. Shamayeva K. I. (2013). Henrikh Gustavovych Neuhaus and the Kyiv Conservatory [Henrikh Gustavovych Neihauz i Kyivska konservatoriia]. *Journal of the NMAU named after P. I. Tchaikovsky*. № 2. pp. 136–143. [in Ukrainian].
8. Shamayeva K. (2019). Henrikh Gustavovych Neuhaus and the Kyiv Conservatory [Henrikh Gustavovych Neihauz i Kyivska konservatoriia]. In: *Szymanovskis, Blumenfelds, Neuhauses: musical families at the crossroads of cultures*. Kropyvnytskyi: Lysenko V. F. pp. 402–411. [in Ukrainian].
9. Shamayeva K. (1999). Henrikh Neuhaus in Kyiv [Henrykh Neihauz v Kyeve]. Research. Experience. Memories. *NMAU named after P. I. Tchaikovsky, KSSMS*. Kyiv: Poshuk.-vyd. ah-vo «Knyhapamiaty». Vol. 1. pp. 159–168. [in Ukrainian].
10. Shamaieva K. (2006). From the life of the Kyiv Conservatory (1921) [Z zhyttiaKyivskoikonservatorii (1921 rik)]. *Scientific Bulletin of the Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine* Vol. 55. Kyiv: NMAU. pp. 204–213. [in Ukrainian].
11. Shamayeva K. (2008). Kyiv Conservatory of 1922 [Kyivskakonservatoriia 1922 roku]. *Scientific Bulletin of the Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine*. Vol. 67. Kyiv. pp. 92–113. [in Ukrainian].
12. Shamaieva K. (2019). The Kyiv years of Felix Blumenfeld [KyivskirokyFeliksaBlumenfelda]/ In: *Szymanovskis, Blumenfeldy, Neihauzy: muzychni rodyny naperekhresti kultur: kolektyvna monohrafiia*. Kropyvnytskyi: Lysenko V. F. pp. 216–222. [in Ukrainian].
13. Shamayeva K. (1964). Concert activities of pianists in Kyiv in the twenties of the 20th century [Kontsertna diialnist pianistiv u Kyievi v dvadtsiati roky XX st.]. *Scientific method. notes of Kyiv Conservatory* Vol. 2. Is. 2. Kyiv. pp. 32–57. [in Ukrainian].
14. Shamayeva K. (1999). Musician-educator Stanislav Blumenfeld [Muzykant-prosvetytel Stanyslav Blumenfeld] *Research. Experience. Memories*. KSSMS named after M. V. Lysenko at NMAU/ NMAU. Is. 1. pp. 133–137. [in Russian].
15. Shamayeva K. I. (2014). Blumenfelds family in Ukraine [Rodyna Bl Blumenfeldiv v Ukraini] *International Herald. Culturology. Philology. Musicology*. Is. II (3). Kyiv: Mileniumpp. 276–283. [in Ukrainian].
16. Shamaieva K. (2019) Stanislav Blumenfeld – founder and head of a music school (school) in Kyiv (1892–1898) [Stanislav Bl Blumenfeld – zasnovnyk i kerivnyk muzychnoi shkoly (uchylshcha) v Kyievi (1892–1898)]. In: *Szymanovskis, Blumenfelds, Neuhauses: musical families at the crossroads of cultures*. Kropyvnytskyi: Lysenko V. F. P. 163–16 [in Ukrainian].
17. Shamaieva K. I. (2013). Felix Blyumenfeld in Kyiv [Feliks Bl Blumenfeld u Kyievi]. *Journal of the NMAU named after P. I. Tchaikovsky*. Kyiv. № 4. pp. 78–85. [in Ukrainian].
18. Shamayeva K. (2003). Kholodna Oksana Hryhorivna [Kholodna Oksana Hryhorivna]. *Scientific Bulletin of the Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine*. Is. 30: From the legacy of the masters. Kyiv: NMAU. B. 1. pp. 282. [in Ukrainian].

19. Polyachok O. (2019). *Szymanovskis, Blumenfelds, Neuhauses: musical families at the crossroads of cultures* [Shymanovski, Bliumenfeldy, Neihauzy: muzychni rodyny na perekhresti kultur]. Kropyvnytskyi: Lysenko V. F. 664 p. [in Ukrainian].

20. Shamayeva K. (1998). Henrich Neuhaus in Kyiv [Henrich Neuhaus in Kiev]. In: Conference «Heinrich Neuhaus (1888–1964) on his 110th birthday». (Cologne 23-26 October 1998). Bonn, Bd. III. pp. 81–94. [in German].

21. Shamayeva K. (1998). The musician and pedagogue Stanislaw Blumenfeld [Der Musiker und Pedagoge Stanislaw Blumenfeld]. In: Conference «Heinrich Neuhaus (1888–1964) on his 110th birthday» (Cologne 23-26 October 1998). Bonn, Bd. III. pp. 53–54. [in German].

SIKORSKA IRYNA

Sikorska Iryna, PhD in Art Studies, Senior Researcher at the Department of Musicology and Ethnomusicology at the Rylsky Institute of Art Studirs, Folklore and Ethnology NAS of Ukraine (Kyiv, Ukraine).

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3485-9206>

KIRA SHAMAIEVA'S CONTRIBUTION TO THE STUDY OF MUSIC CULTURE OF ELISAVETGRAD

The relevance of the study. Kira Shamaieva's selfless dedicated service to Music in Ukrainian piano performance, musicology and pedagogy has lasted for more than 60 years. Shamaieva is a direct participant or eyewitness of a great number of significant events, she knew personally many famous figures, and possesses great knowledge about Ukrainian musical history.

Several musically gifted related families resided in Yelysavethrad of the late 19th – early 20th. Thus, the city was considered a prominent artistic center in the South of the Russian Empire. It's worth mentioning that Yelysavethrad was standing at the crossroads of German, Polish, Russian, Ukrainian and Jewish cultures. **For the first time**, Shamaieva's historiographical contribution to this topic is analyzed from the point of view of musical regionalism and science biography. Exploring the scientific and creative contribution of K. Shamaieva to the studies of the creative activity of prominent musicians, associated with Yelysavethrad (Kirovograd/Kropyvnytskyi), such as Karol Szymanowski, Heinrich Neuhaus, and the Blumenfelds family, their environment and the context field of their art is the **main objective of the paper**.

So we have to solve a number of **tasks**, such as: to study K. Shamaieva's biographic moments, related to the stated topic, to identify and systematize her articles, devoted to H. Neuhaus and the Blumenfelds family, to single out and emphasize the most important ideas and conclusions, to trace the resonance of these works and their possible prospects –to implement.

Methods. It was used: biographical – for the studying Shamaieva's biography; analytical – to analyze the literature on this issue and her articles; historical – to comment and identify the significance of meetings in the K. Shamaieva's life; interviews with K. Shamaieva during January, 2022 – to clarify some details; and also – a source method for studying the context.

The main results and conclusions of the study. It was found, that only once K. Shamaieva turned to the K. Szymanowski's compositions: in 1962, April 7 she performed his Eight Etudes, *op.* 38 in a chamber concert at the Great Hall of the Kyiv Conservatory (as a part of the conference, dedicated to the 25th anniversary of his death).

As it was observed, theme «Heinrich Neuhaus in Kyiv» goes throughout all Shamaieva's musicological activity. She heard about that person from her friend Iryna Ivanova (who had also been friends with S. Richter since childhood, introduced Kira to him in 1950) and her husband Lev Naumov (they both studied in H. Neuhaus' class at Moscow Conservatory, graduate school; later on became his assistants). In 1952, K. Shamaieva listened to H. Neuhaus performance in the Kyiv Philharmonic. Thanks to her piano teacher O. Kholodna (a graduate of H. Neuhaus) she acquainted with him. Later on she attended his concerts and open lessons. O. Kholodna suggested the direction of later Shamaieva's sresearches. As a result, a number of articles were published and then it's grown into a candidate's thesis («Concert Life in Kyiv 1919–1832»).

It was noted, that topics «Felix Blumenfeld in Kyiv», «Stanislav Blumenfeld and his school», «The Blumenfelds Family» are closely intertwined with the mentioned discourse. Special emphasis is made on source science aspect: K. Shamaieva's research is based on a systematic study of the Kyiv press, archival funds

and memories of contemporaries. The results of her researches were published in Ukrainian, Russian, German and Polish article collections.

It's proved, that K. Shamaieva's articles, devoted to the personalities of H. Neuhaus and the Blumenfelds family, became a valuable contribution to Ukrainian musical regionalism and biographic. Their study will serve to strengthen intercultural relations and will be a valuable contribution to the Ukrainian encyclopedism.

Keywords: K. Shamaieva's biographic facts, friendship with I. Ivanova, musicologist works, Elisavetgrad, musical culture, pianist, creativity of K. Szymanowski, H. Neuhaus, Blumenfelds family.